

Co-funded by the European Union

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

European Union Network for the
Implementation and Enforcement
of Environmental Law

SPIDER WEB

Strategic Project to Increase the Detection and Disruption
of Environmental Crime in the Western Balkans

Пројектни извештај

Децембар 2019. године

Борба против тешког криминала на Западном Балкану: Пројектни извештај о кривичним делима у областима управљања отпадом и заштите природе у Албанији, Босни и Херцеговини, Косову^{1*}, Републици Северној Македонији, Србији и Црној Гори

---

¹ * Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији и независности Косова

Садржај

Извршни резиме	4
Реч захвалности.....	7
1. Увод.....	8
2. Обухват и фокус	8
3. Методологија	9
4. Садржај обуке	10
5. Учешће на обукама	11
6. Евалуација.....	11
7. Пакет за онлајн обуку	12
8. Завршна конференција пројекта SPIDER WEB	12
9. Закључци и препоруке	13
9.1. Закључци	13
9.2. Препоруке	13
9.2.1. Опште	13
9.2.2. Национални ниво	14
9.2.3. Прекогранична сарадња.....	15

Извршни резиме

Током 2018. и 2019. године, Немачка организација за међународну сарадњу – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (ГИЗ) финансира је пројекат који је спровела Мрежа Европске уније за спровођење и примену права животне средине (ИМПЕЛ), а чији је циљ био подизање свести о значају борбе против кривичних дела против животне средине, као и оснаживање вештина свих актера у ланцу усаглашености и примене прописа у шест економија Западног Балкана, како би се успешно сузбијала кривична дела против животне средине.

Полазна студија

На почетку пројекта је направљена полазна студија како би се разумело постојеће стање и да би се препознали могући недостаци у практичном спровођењу и примени законодавства у области заштите природе и управљања отпадом. Резултати студије дали су свеобухватан преглед нивоа примене релевантних прописа у области заштите животне средине. На основу тога је утврђено да су недостаци у спровођењу и примени постојећег законодавства у области кривичних дела против управљања отпадом и заштите природе главни изазов у региону Западног Балкана. Такође је истакнут и недостатак свести о еколошком криминалу уопште, а посебно кривичним делима у области управљања отпадом и у области биљног и животињског света, као и недовољна пажња коју овим кривичним делима посвећују државне институције, агенције за спровођење закона, односно тужилаштво и правосуђе.

Процена потреба за обукама

Наредни корак била је израда процене потреба. Ова студија је показала да, иако код свих корисника постоје иницијативе везане за питања еколошког криминала, неопходна је даља обука свих актера у ланцу усаглашености и примене прописа. Осим што би обуке о подизању свести требало да обухвате све заинтересоване стране, обуке би требало да буду практичне, усмерене и прилагођене потребама циљних група.

Обуке на националном нивоу

У периоду од маја до новембра 2019. године, одржано је шест националних обука, на којима су учествовали инспектори из области животне средине, представници полиције, царине, јавни тужиоци, судије, креатори политика, представници органа који издају дозволе, заштитници грађана и представници невладиних организација. Укупно је обучено 162 учесника уз једнаку заступљеност свих заинтересованих страна у ланцу усаглашености и примене прописа.

Пројекат је углавном био усмерен на питања заштите животне средине, па је тако приоритет дат разумевању узрока и начину поступања у кривичним делима против животне средине, као и начинима за успешно сузбијање и процесуирање кривичних дела против животне средине у областима заштите природе и управљања отпадом. Тако где је то било могуће, пројекат се бавио и другим релевантним законодавством попут Директиве о одговорности и Директиве о заштити животне средине путем кривичног права. На обукама је посебна пажња посвећена важности координације, сарадње и партнерства између свих актера у ланцу усаглашености и примене прописа. Осим представљања и разговора о теорији, било је речи и о приступима прикупљању доказа, дељењу и анализи података, прекограничној сарадњи, као и укључивању специјализованих експерата.

Обуке су наишле на изузетан пријем од стране учесника, који су им дали високу оцену. Закључено је да су обуке допринеле побољшању разумевања значаја борбе против кривичних дела у области животне средине и (негативног) утицаја који оваква кривична дела имају на људско здравље, животну средину и економију. Такође је у потпуности препозната потреба за мултидисциплинарном сарадњом и партнерством између кључних актера у ланцу усаглашености и примене прописа. Оснаживање и формализовање сарадње на националном нивоу је истакнуто као суштински важно за већу делотворност у борби против еколошког криминала. Такође су као приоритет наведене сарадња са специјализованим организацијама и/или развој специјализације у оквиру органа власти. Осим тога, економије Западног Балкана су препоручиле да се успостави регионална мрежа институција укључених у борбу против еколошког криминала, да би се размењивала искуства и примери добре праксе, као и да би се координирале заједничке активности кроз редовне састанке.

Алат за онлајн обуку

Материјали који су коришћени током обука, укључујући слајдове, студије случајева и позивања на законодавство, као и алате, прикупљени су и постављени на онлајн платформу: Портал за институције у области заштите животне средине (Portal for Environmental Enforcers – PREVENT)². Развијена су два пакета опреме. Један о криминалу у области биљног и животињског света и један о криминалу у области управљања отпадом. Циљеви ових пакета јесу да се агенцијама за спровођење закона, царинама и лучким управама, инспекторима из области животне средине, тужиоцима и судијама доставе најважније информације о криминалу у области биљног и животињског света и у области управљања отпадом, као и о међународним повељама и прописима за заштиту отпада и биљног и животињског света. Ови пакети представљају скуп информација и примера добре праксе из одговарајућих приручника и извештаја, легислативе, студија случајева и алата прикупљених и осмишљених да се подржи цео ланац спровођења прописа у борби против прекограничног криминала на најисплативији начин.

Завршна конференција

Завршна конференција пројекта SPIDER WEB одржана је 13. новембра 2019. године. Конференција се завршила резимеом са следећим препорукама:

- Организације које промовишу оснаживање борбе против еколошког криминала у економијама Западног Балкана би требало да наставе да подржавају регион организацијом и финансирањем практичних активности, као што су изградња капацитета и заједнички пројекти. Заузврат, организације из економија Западног Балкана би требало да обезбеде време експерата који би управљали и руководили оваквим активностима.
- На основу искустава пројекта SPIDER WEB, требало би размотрити и подстаћи организовање наставка који би се усмерио на практичну и специјализовану обуку са циљем да се унапреди препознавање случајева еколошког криминала. То се може постићи хоризонтално (укључујући све актере у ланцу усаглашености и примене прописа) и/или вертикално (усмеравајући се на конкретне органе, тј. царину, правосуђе или инспекцију за заштиту животне средине).
- Да се успоставе партнерства у приватном сектору, као и редовна сарадња и размена информација са невладиним организацијама у области животне средине из исте државе, као и

---

² PREVENT је доступан на адреси: www.impel-prevent.eu

да се говори о одговарајућим мерама да се оснажи њихова улога током процесуирања еколошког криминала.

- Да се развију програми превенције и кампање за подизање свести у јавности о еколошком криминалу, усмерени на јавни сектор и/или конкретне ризичне групе, ризично понашање као и на препознате нове еколошке субјекте који носе висок ниво ризика.

Реч захвалности

Овај извештај, чију је израду наручио ИМПЕЛ, припремили су чланови тима пројекта SPIDER WEB који укључује експерте из Холандије, Шкотске, Португала, Турске и Швајцарске.

Тим пројекта SPIDER WEB би желео да изрази захвалност свим експертима, судијама, тужиоцима, инспекторима из области заштите животне средине, полицајцима, цариницима и институцијама из економија Западног Балкана, укључујући Албанију, Босну и Херцеговину, Косово*, Републику Северну Македонију, Србију и Црну Гору, који су учествовали у обукама и делили своја знања и искуства. Осим тога, захваљујемо се и Групи за консултације сачињеној од представника шест економија Западног Балкана, представништву ОЕБС у Албанији, казненом суду у Сеговији и Регионалном савету за сарадњу (РСС) на смерницама које су дали пројекту.

Националним координаторима ИМПЕЛ-а се нарочито захваљујемо на великој посвећености организацији и омогућавању одржавања обука у њиховим економијама. Њихов допринос пројекту SPIDER WEB био је од непроцењивог значаја. Такође се захваљујемо националним експертима из Холандије, Финске, Немачке, Хрватске и Србије на техничкој подршци током одржавања обука.

Тим пројекта SPIDER WEB жели са захвалношћу да истакне финансијску подршку и сарадњу немачке организације за међународну сарадњу – Deutsche Zusammenarbeit, коју спроводи Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (ГИЗ).

Тим пројекта SPIDER WEB:

Ненси Исарин (руководилац пројекта)
Крис Дијкенс (модератор и извештач)
Јап Рејнгуд (експерт за биљни и животињски свет)
Фрејзер Алан (експерт за управљање отпадом)
Елен Грив (службеник за комуникације)
Пинар Топкаја (службеник за административну подршку)

---

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији и независности Косова.

1. Увод

Еколошки криминал је озбиљан национални и међународни проблем са значајним негативним утицајем на здравље људи, еколошке системе, животну средину и економију. Осим тога, еколошки криминал подрива државне политике за одрживо управљање и заштиту животне средине, као и владавину права.

Борба против тешког и организованог криминала, укључујући борбу против прекршаја против животне средине који су регулисани законима ЕУ и међународним законима и споразумима као што су убијање, уништавање, поседовање или трговина примерцима заштићених дивљих животињских (нарочито птица) или биљних врста, незаконита сеча, регулисање непрописног прикупљања, преноса, прераде или одлагања (опасног) отпада, кључни су изазови у Европи. Недовољна свест о животној средини, слабо прикупљање и размена информација, недовољни финансијски и људски ресурси и слаба сарадња између кључних заинтересованих страна ометају адекватне и ефикасне приступе борби против еколошког криминала. Данас се кршење закона у области заштите животне средине и даље не сматра великим приоритетом, иако је негативан утицај оваквог понашања велики.

Током 2018. и 2019. године, Немачка организација за међународну сарадњу – Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (ГИЗ) финансирала је пројекат који је спровела Мрежа Европске уније за спровођење и примену права животне средине (ИМПЕЛ), а чији је циљ био подизање свести о значају борбе против кривичних дела против животне средине, као и оснаживање вештина свих актера у ланцу усаглашености и примене прописа у шест економија Западног Балкана, како би се успешно сузбила и процесуирала кривична дела против животне средине.

2. Обухват и фокус

Географски обухват пројекта укључивао је следећих шест економија Западног Балкана:

- Албанија
- Босна и Херцеговина
- Косово*
- Република Северна Македонија
- Србија
- Црна Гора

Пројекат је генерално био усмерен на питања везана за животну средину, па је тако приоритет дат разумевању узрока еколошког криминала и успешном сузбијању и процесуирању кривичних дела против животне средине у следећим областима:

---

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији и независности Косова.

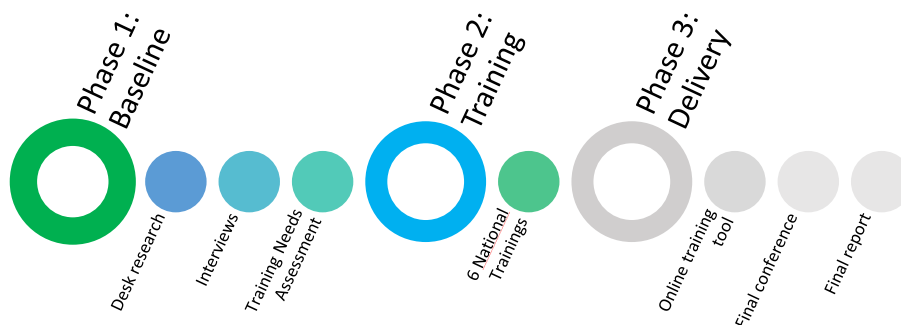

1. Заштита природе; укључујући Уредбу ЕУ о трговини биљним и животињским врстама, Директиву о стаништима и птицама, као и друге прописе везане за заштиту природе као што је Уредба ЕУ о дрвету (ЕУ ТР) и Уредба ЕУ о инвазивним страним врстама (ИАС).
2. Управљање отпадом; које покрива све аспекте у ланцу, од тачке стварања до транспорта и прераде које су покривене директивама и уредбама ЕУ о отпаду (укључујући Оквирну директиву о отпаду, Европски каталог отпада, Уредбу о пошиљкама отпада и конкретне законе о транспорту отпада).

Тамо где је то релевантно, део пројекта су били и други прописи као што су Директива о одговорности и Директива о заштити животне средине путем кривичног права. Посебна пажња је посвећена и важности координације, сарадње и партнерства између свих укључених заинтересованих страна у ланцу усаглашености и примене прописа, што је неопходно за ефикасност и ефективност у борби против различитих кривичних дела против животне средине.

3. Методологија

Методологија пројекта се састојала од три фазе: полазне студије, обуке и испоруке. У свакој фази су спроведене следеће активности:

Прва фаза (Полазна студија) подразумевала је прављење полазне студије у шест економија Западног Балкана о тренутној ситуацији и могућим недостацима у практичном спровођењу и примени закона у области заштите животне средине, посебно у областима заштите природе и управљања отпадом. Спроведено је деск истраживање преко детаљне анализе правног оквира у економијама Западног Балкана, а направљени су и извештаји о нивоу спровођења прописа у пракси. Главни извори за ову активност били су извештаји ЕУ о напретку, документа УНЕЦЕ, УНЕП, као и друга званична документа. Осим тога, одржано је и 49 интервјуа са представницима релевантних институција. Резултати полазне студије дали су свеобухватну и детаљну слику о нивоу спровођења релевантних закона у области заштите животне средине, изазовима који се очекују у будућности, а стечен је и увид у потребе за обукама у области борбе против еколошког криминала. Као главни изазов у региону препознати су недостаци у спровођењу и примени постојећих закона који се тичу кривичних дела у областима управљања отпадом и очувања природе. Такође су истакнути и недостатак свести о еколошком криминалу уопште, и конкретно о кривичним делима у областима управљања отпадом и биљног и животињског света, као и недовољна пажња коју овој врсти криминала посвећују државне институције, агенције за спровођење закона, као и тужилаштво и правосуђе.

Наредни корак је била „процена потреба за обукама“ међу свим укљученим државним органима, а која се усредредила на постојећа знања и потребе за обукама заинтересованих страна у ланцу усаглашености и примене прописа. Између осталог, послат је и онлајн упитник идентификованим заинтересованим странама. На основу исхода процене, припремљен је прилагођен програм обуке. Студија је открила да су неопходне даље обуке које ће се усмерити на подизање свести код свих заинтересованих страна. Закључено је да би обуке требало да буду практичне, усмерене и прилагођене потребама циљних група.

У **другој фази (Обука)** пројекта, израђени су материјали за обуку, а одржане су и обуке укљученим економијама западног Балкана. Обуке су садржале презентације, коришћење алата, вежби, групног рада, студија случајева и смерница за различите групе учесника (представници органа која издају дозволе, инспектори, полиција, тужиоци и судије) на обукама. Један део обуке је био посвећен стварању опште свести о важности борбе против еколошког криминала као и аспектима координације, сарадње и партнерства између свих заинтересованих страна у ланцу усаглашености и примене прописа. Обуке су допринеле и ширењу постојећих и нових алата које је развио ИМПЕЛ (као што су „Смернице о делотворном инспекцијском планирању у пошиљкама отпада“ и Смернице о заштити природе у издавању дозвола и инспекцији индустријских постројења), као и ширењу синергије и сарадње.

Трећа фаза пројекта (**Испорука**) била је усмерена на осмишљавање и израду онлајн алата за обуку и приручника, организацију завршне конференције пројекта SPIDER WEB и на припрему пројектног извештаја.

Алат за обуке обухвата кључне области учења са обука и има одељке за полицију, тужиоце, судије и организације цивилног друштва. Алат ће бити интерактиван и доступан је на интернету свим заинтересованим странама на сајту који је заштићен шифром.

4. Садржај обуке

Свака обука је почињала пленарном сесијом којом је представљен пројекат SPIDER WEB, као и програм обуке. Након тога је организовано „путовање око стола“ како би се разумело која су очекивања учесника од обуке. Потом је уследила презентација о сарадњи и партнерству која је имала за циљ да нагласи важност тесне сарадње између кључних заинтересованих страна у успешној борби против еколошког криминала.

Обуке су се наставиле паралелним сесијама о криминалу у области управљања отпадом и питањима заштите природе. Разговарало се о студијама случајева, а представљени су и алати који подржавају државне органе приликом спровођења својих активности. Паралелне сесије су биле врло интерактивне и од учесника се тражило да учествују у дискусији својим ставовима и искуствима. Овај формат се показао као врло делотворан и довео је до заједничког учења и разумевања.

Свака обука се завршила сесијом евалуације и детаљном дискусијом о будућим потребама и спровођењу „закључака“ са обуке. Сваки учесник је добио сертификат као доказ присуства и учешћа.

5. Учесће на обукама

Обуке су одржане у периоду од маја до новембра 2019. године. Укупно је обучено 162 полазника (видети табелу), уз равномерну дистрибуцију кључних заинтересованих страна из ланца усаглашености и примене прописа укључених у борбу против еколошког криминала. У категорији „остали“ укључени су између осталих представници невладиних организација, креатора политика, руководиоца и заштитника грађана.

Табела 1.

	Северна Македонија	Албанија	Косово*	Србија	Босна и Херцеговина	Црна Гора	
Датум обуке	7 – 9 Мај	14 – 16 Мај	5 – 7 Јун	10 – 12 септембар	24 – 26 септембар	5 – 7 новембар	Укупно:
Инспектор	12	9	11	12	7	3	54
Органи који издају дозволе	0	0	0	1	0	3	4
Полиција	4	2	1	2	18	2	29
Царина	2	0	0	2	6	0	10
Тужиоци	1	2	2	8	1	3	17
Судије	3	0	2	0	1	5	11
НВО итд.	8	9	8	5	3	4	37
Укупно	30	22	24	30	36	20	162

6. Евалуација

Полазници су евалуирали сваку обуку попуњавањем евалуационих образаца. Образац је осмишљен тако да се кроз 16 питања о квалитету садржаја обуке, тренера, применљивости понуђених знања, релевантности обуке за рад, смештаја, итд. дају оцене на скали од 1 до 10. Просечне оцене по економијама Западног Балкана дате су у табели 2 и варирају од 8,69 до 9,56. Укупна просечна оцена је 9,10, што показује да су обуке врло добро прихваћене и оцењене. Осим оцењивања обука, учесници су имали прилику да дају општи утисак о обукама, као и напомене, предлоге и савете, а и да изразе уколико су сматрали да су неопходне и накнадне активности. Кроз отворену дискусију на крају сваке обуке, полазници су дали важне коментаре који су били од помоћи за планирање будућег рада. Многи од резултата евалуације се одражавају у закључцима и препорукама пројекта (видети поглавље 9).

Табела 2.

	Северна Македонија	Албанија	Косово*	Србија	Босна и Херцеговина	Црна Гора	Укупна просечна оцена
Просечна оцена по обуци	9,16	9,56	8,69	8,80	8,88	9,31	9,10

7. Пакет за онлајн обуку

Материјали коришћени током обуке, укључујући слајдове, студије случајева и позивање на законе, као и алате су прикупљени и доступни су на онлајн платформи: Порталу за институције у области заштите животне средине³ (PREVENT). Развијена су два пакета обуке. Један о криминалу у области биљног и животињског света и један за криминал у области управљања отпадом. Циљеви ових алата су да се омогући агенцијама за спровођење закона, царини и лучкој управи, инспекторима из области животне средине, тужиоцима и судијама да имају приступ најважнијим информацијама о криминалу у областима биљног и животињског света и управљања отпадом, међународним повељама и прописима у области заштите отпада и биљног и животињског света. Пакети алата су скуп информација и примера добре праксе из релевантних приручника и извештаја, закона, студија случајева и алата прикупљених и осмишљених да се подржи читав ланац спровођења прописа у борби против прекограничног криминала у области биљног и животињског света на најисплативији начин.

Портал је доступан само институцијама које регулишу ову област, практичарима и службеницима одговорним за примену и спровођење законодавства у области животне средине. Приступ се може затражити преко сајта: www.impel-prevent.eu

8. Завршна конференција пројекта SPIDER WEB

Завршна конференција пројекта SPIDER WEB одржана је 12. и 13. новембра 2019. године у Загребу. Конференција је понудила прилику да се 45 учесника окупи и разговара о ланцу усаглашености и примене прописа у целости. Организоване су радне групе и мини радионице на кључне теме, као и пленарна панел дискусија на којој су представници економија Западног Балкана одржали презентације и учествовали у дискусији о темама и вредностима пројекта, изнели ставовима о томе како ће се резултати спровести у дело, и представили будуће активности и потребе за будућом подршком. Такође, одржала се пленарна дискусија о практичном спровођењу исхода пројекта SPIDER WEB и подршке која би могла бити потребна или која би се могла очекивати од организација које пружају подршку као што је ИМПЕЛ. Конференција је завршена представљањем завршних закључака и препорука пројекта.

³ PREVENT је доступан на адреси: www.impel-prevent.eu

9. Закључци и препоруке

9.1. Закључци

Исходи пројекта су потврдили следеће:

- Поздравља се могућност учешћа у обукама које нуде практичну помоћ и решења свима који су укључени, а нарочито онима који су мање искусни па могу да уче од оних са више искуства и праксе.
- Обуке и конференција потврдиле су потребу за повећањем свести у јавности и унапређивањем вештина свих актера у ланцу усаглашености и примене прописа у циљу ефикасне борбе против еколошког криминала; посебно против кривичних дела у областима управљања отпадом и заштите природе.
- Обуке су врло добро прихваћене од стране учесника. Сви учесници су истакли да је сарадња између актера из исте земље, као и прекогранична сарадња кључна за успех у борби против оваквих кривичних дела. Обуке су олакшале сусрет између представника релевантних установа.
- Делотворна борба против еколошког криминала захтева свеобухватан и мултидисциплинарни приступ на свим нивоима, као и учешће релевантних политика, инструмената и државних органа.
- За борбу против еколошког криминала, потребно је кроз мултидисциплинарни приступ укључити специјалисте као што су експерти за животну средину, финансије, форензику и сајбер криминал.
- Постоји разумевање да све карике у ланцу примене и спровођења зависе од квалитета и стручности осталих карика. Стога је проверавање поштовања прописа и процесуирање кривичних дела против животне средине јако колико и најслабија карика у ланцу.
- Сарадња са суседним земљама и подршка међународних организација морају даље да се развију, а делотворан пут да се то испуни јесте спровођење заједничких активности.
- За прикупљање и ширење информација од стране и између кључних партнера потребан је активан став. Обавештајни подаци се морају прикупљати ефикасно и ефектно, а потом се морају анализирати и користити у спровођењу закона и кривичном гоњењу на пажљив и доследан начин.
- Алати⁴ које је развио ИМПЕЛ су корисни извори информација за кориснике пројекта. Примери алата укључују смернице о инспекцији депонија, приручник за одлагање отпада и детаљне смернице за инспекцију пошиљки отпада. ИМПЕЛ-ЕСИКС⁵ је такође препознат као користан алат за комуникацију у реалном времену за размену информација и сарадњу у области очувања природе између службеника у областима спровођења прописа, националних органа и (међу)народних и регионалних заинтересованих страна.

9.2. Препоруке

Пројекат препоручује следеће:

9.2.1. Опште

- Организације које промовишу оснаживање борбе против еколошког криминала у економијама Западног Балкана се охрабрују да наставе да подржавају регион кроз организовање и

---

⁴ Приступ ИМПЕЛ алатима је могућ на адреси: <https://www.impel.eu/tools/>

⁵ Приступ ИМПЕЛ-ЕСИКС-у је могућ на адреси: <https://www.impel-esix.eu/>

финансирање практичних активности, као што су изградња капацитета и заједнички пројекти. Ниједан други ЕУ или регионални програм не испуњава постојеће недостатке. Заузврат, организације из економија Западног Балкана ће обезбедити време експерата за управљање и руковођење таквим активностима.

- Надовезујући се на искуства пројекта SPIDER WEB, требало би размотрити наставак или нови пројекат који би био усмерен на практичне и специјализоване обуке, укључујући усмеравање на конкретне категорије специјалиста, са циљем да се унапреди препознавање случајева еколошког криминала и активна размена примера добре праксе, и на регионалном и на националном нивоу. То би се могло организовати хоризонтално (укључујући све актере у ланцу примене и спровођења) и/или вертикално (усредсређено на конкретни орган, тј. царину, правосуђе или еколошки инспекторат).
- Успоставити партнерства са цивилним друштвом, као и редовну сарадњу и размену информација са невладиним организацијама које функционишу у области заштите животне средине из различитих држава и размотрити мере да се оснажи њихова улога у процесуирању еколошког криминала.
- Развити програме превенције и кампање за подизање свести у јавности о еколошком криминалу, који ће бити усмерени на јавни сектор и/или конкретне ризичне групе, ризична понашања, као и препознате нове еколошке субјекте који носе висок ризик.
- Развити напредне програме обука за различите циљне групе које ће бити укључене у програме обуке, а које ће спровести сертификоване академије за обуку.
- Ревидирати и ажурирати постојеће „Сталне оперативне процедуре“ и укључити их у онлајн алат.
- Активно размењивати контакт податке о свим учесницима са пројектом.

9.2.2. Национални ниво

Корисници који учествују и њихове институције које учествују у пројекту се позивају да размотре следеће предлоге и препоруке:

- Успоставити структурисану националну међуагенцијску платформу или мрежу за међуинституционалну координацију и сарадњу у поштовању и спровођењу закона у области заштите животне средине, у којој учествују представници свих служби и органа за спровођење закона, судства (тужиоци и судови). Ова структура би требало да се формализује кроз протоколе или меморандуме о разумевању.
- Развити платформу на националном нивоу уз учешће свих кључних заинтересованих страна и развити и усвојити визију, стратегију и политику за усаглашавање и примену прописа у области животне средине, која ће бити укључена у Национални план (за сваку од земаља) са плановима рада за појединачне органе.
- Укључити приоритете, приступе и јасан опис улога и одговорности свих укључених органа у Национални план.
- На националном нивоу поново проценити равнотежу између административног приступа еколошком криминалу и његовог процесуирања како би се омогућило кривичном гоњењу да у потпуности изврши своју функцију репресије и одвраћања.
- Ревидирати националну легислативу у светлу утврђивања разлике између лакших и тежих кривичних дела и административних кршења прописа у области животне средине, са циљем да се изради политика о најделотворнијем коришћењу санкција у случајевима кршења прописа у области животне средине.

- Имајући у виду природу и обим Националног плана о испуњености и спровођењу законодавства у области заштите животне средине, требало би спровести одговарајуће праћење, вредновање и извештавање о делотворности.
- Поставити контакт тачку како би се координисала сарадња на активностима везаним за поштовање и спровођење прописа са другим органима. Ова контакт тачка би требало да се integriше у националну и регионалну (Западни Балкан) мрежу контакт тачака.
- Промовисати успостављање активне размене информација између компетентних органа који се баве заштитом животне средине (еколошки инспектори), полицијских служби, царине, као и тужилаштва и судија. Контакт тачке код различитих органа би требало да играју кључну улогу у управљању информацијама.
- Подржати рад платформе и одговарајућих органа. Требало би размотрити развој интегрисаног информационог система, који би садржао релевантне податке прикупљене од стране свих укључених представника власти. Анализа ових прикупљених података и статистике довешће до увида у (криминалне) појаве, што ће олакшати борбу против еколошког криминала на свеобухватан, систематски, поуздан и делотворан начин.
- Развити специјализацију из еколошког криминала код полиције и судства, као што су специјализовани тужиоци задужени за питања очувања животне средине и национална мрежа стручњака који би постали судије у случајевима који се тичу очувања животне средине.
- Успоставити централну јединицу за питања животне средине у полицији и/или Инспекцији за заштиту животне средине на националном нивоу. Она би потом могла да делује и као платформа за подршку и промовисање мултидисциплинарног приступа еколошком криминалу и као активни партнер на међународном нивоу (Интерпол, Еуропол и ЕУ).

9.2.3. Прекогранична сарадња

Будући да еколошки криминал није везан за државне границе, следеће препоруке покривају прекогранични рад:

- Успоставити мрежу органа Западног Балкана који учествују у борби против еколошког криминала, како би делили искуства и примере добре праксе, као и да би координирали заједничке активности кроз редовне састанке.
- Економије Западног Балкана би требало да теже усклађености у санкционисању кршења прописа о заштити животне средине како би се превазишла постојећа неуравнотеженост. Усклађеност ће допринети успостављању једнаких услова.
- Имајући у виду недовољан капацитет када је у питању стручност, као и број доступних експерата, успоставити групу међународних експерата који би могли да раде у економијама Западног Балкана по потреби и у конкретним случајевима где је потребна њихова стручност.
- Сарадња и синергија између лабораторија и научних института у и између економија Западног Балкана би требало да се охрабри и истражи. Требало би да се успостави мрежа контаката, а сарадња би могла да се формализује кроз Меморандум о разумевању.
- Економије Западног Балкана би требало да успоставе прекограничну сарадњу између одговорних органа како би активно размењивале информације у циљу ефикасне борбе против (међународног) еколошког криминала.
- Прекогранична сарадња би требало да се промовише и охрабрује кроз спровођење заједничких активности. То би могло да се олакша кроз програм размене службеника из различитих установа.

- Промовисати сарадњу у спашавању заплених живих биљака и животиња. Могло би се размотрити успостављање регионалне станице за спашавање и/или тачке координације за спашавање ових живих биљака и животиња у зоолошким вртovima или установама које су специјализоване за ове врсте.

Пројекат SPIDERWEB дотакао се бројних изазова са којима се суочава Западни Балкан кад је реч о сузбијању кривичних дела у областима биљног и животињског света и управљања отпадом. Кључ је да се настави изградња свести и капацитета, као и да се повежу организације које учествују у спречавању, препознавању и процесуирању еколошког криминала. ИМПЕЛ може имати улогу да омогући лакше спровођење будућих корака.